

Катастарска општина	
Потес	
Прегледана површина	
Поријекло биљног материјала	
GPS координате	
Врста биљке домаћина	
Сорта	
Дијелови биљке који се узоркују	
Поријекло расада уколико је производни засад	

Примједбе: _____

Одговорно лице
произвођач / увозник / власник биљаОвлашћено лице
за преглед**ПРИЛОГ 4.**

Образац 1. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством Tomato brown rugose fruit virus, ToBRFV на биљкама домаћинима из члана 4. овог програма, који је спроведен од овлашћене институције на унутрашњем подручју Републике Српске у 2021. години

Произвођачи расада	Парадајз	Паприка	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			
Производни засади	Парадајз	Паприка	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			

Образац 2. Списак GPS координата у XY координатном систему са мјеста узорковања

Редни број	Подручје	Власник биља	X координата	Y координата	Вријеме прегледа/ узорковања	Биљна врста	Резултат лабораторијске анализе
1.							

Након завршетка Програма посебног надзора, попуњене табеле у електронској форми потребно је доставити Министарству на имејл: mps@mps.vladars.net.

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2021. године.

999

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРОГРАМ

**ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ
КАРАНТИНСКОГ ШТЕТНОГ ОРГАНИЗМА *Phytophthora
ramorum* Werres, De Cock & Man in 't Veld sp. nov. –
ПРОУЗРОКОВАЧА ИЗНЕНАДНОГ УГИНУЋА И СУШЕЊА
ДРВЕНАСТИХ БИЉАКА НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ
СРПСКЕ У 2021. ГОДИНИ**

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Phytophthora ramorum* Werres, De Cock & Man in 't Veld sp. nov. – проузроковача изненадног угинућа и сушења дрвенастих биљака на подручју Републике Српске у 2021. години.

Члан 2.

(1) Циљ Програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантински штетног организма *Phytophthora*

ramorum на мјестима уласка пошљици биљака домаћина које се увозе у Републику Српску, на мјестима производње расада биљака домаћина, на пољопривредним газдинствима и окућницама на којима се узгајају биљке домаћини *P. ramorum*, који су наведени у Прилогу 1. овог програма и чине његов саставни дио, као и на јавним површинама.

(2) Биљне врсте домаћини овог патогена у Републици Српској наведене су у Прилогу 1. овог програма.

(3) Посебним надзором истражује се шире подручје, односно локалитети на којима се у Републици Српској узгајају биљке домаћини из става 2. овог члана ради одређивања статуса истраживаног подручја за наведени организам, те утврђивања могућих путања уласка или ширења у Републици Српској.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантински штетног организма *Phytophthora ramorum* спроводи се на цијелој територији Републике Српске.

(2) Подручја рада су мјеста уласка у Републику Српску, мјеста производње садног материјала биљака домаћина, као и производни засади биљака домаћина.

(3) Посебан надзор и мјере надзора на граници и у регистрованим расадницима спроводи Републичка управа за инспекцијске послове (у даљем тексту: Инспекторат Републике Српске).

(4) Институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из става 1. овог члана (у даљем тексту: овлашћене институције) спроводе посебан надзор у производним засадима, на пољопривредним газдинствима и окућницама, као и на јавним површинама.

(5) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(6) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(7) Увозне пошиљке које су обухваћене мониторингом не задржавају се на граничном прелазу до добијања резултата лабораторијских анализа, а фитосанитарни инспектор дозволиће увоз пошиљке само ако пошиљка испуњава прописане услове.

(8) У случају детекције карантинског штетног организма, Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана та област.

Члан 4.

Одабир локација врши се на основу познавања биологије карантинског штетног организма, климатских услова за његов развој и географске дистрибуције и величине комерцијалних производних засада, регистрованих расадника и матичних засада и других површина на којима се узгајају биљке домаћина.

Члан 5.

Надзором се обухватају мјеста уласка пошиљки биљака домаћина на граничним прелазима, као могућег пута уношења карантинског штетног организма *Phytophthora ramorum* у Републику Српску, затим регистрованих расадника, производних засада, пољопривредна газдинства, окућнице и јавне површине на којима се узгајају биљке домаћина *Phytophthora ramorum* у Републици Српској.

Члан 6.

Вријеме вршења надзора у матичним засадима регистрованих расадника, производних засадима и другим површинама прописано је на основу животног циклуса штетног организма и фенологије биљака домаћина, а врши се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама.

Члан 7.

(1) Визуелни прегледи и узимање службених узорак овлашћене институције врше током сезоне раста биљака домаћина, када су симптоми видљиви.

(2) Визуелне прегледи и узимање службених узорак врше овлашћене институције уз присуство запослених у Министарству, који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди, а који одређују локацију и засад за узимање узорак.

(3) Прописани ток визуелног прегледа и начин узорковања наведен је у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио.

(4) Мониторинг зависи од врсте биљке домаћина и врши се:

- 1) у регистрованим расадницима биљака домаћина,
- 2) у производним засадима биљака домаћина,
- 3) на биљкама домаћинима које се узгајају на пољопривредним газдинствима и окућницама и јавним површинама,
- 4) при увозу биљака домаћина.

(5) Биљке се прегледају појединачно, док је при опису мјеста узимања узорак обавезно детаљно описати мјесто узорковања са обавезним уношењем GPS позиције, те се то наводи и у Записнику за посебан надзор над присуством *Phytophthora ramorum*, а прописани образац Записника на-

веден је у Прилогу 3. овог програма, који чини његов саставни дио.

Члан 8.

Број узорак за лабораторијско испитивање над присуством *Phytophthora ramorum*, које врши овлашћена институција, приказан је у Табели 2. у Прилогу 4. овог програма, који чини његов саставни дио.

Члан 9.

Прописани број службених узорак садног материјала биљака домаћина за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum*, чије узимање врши Инспекторат, приказан је у табелама 1. и 3. у Прилогу 4. овог програма.

Члан 10.

(1) Лабораторијска испитивања узорак врше се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама (EPPO Diagnostic 7/66(1): *Phytophthora ramorum*. Bulletin OEPP/EPPO 36, 145-155).

(2) Лабораторијски извјештаји, осим резултата анализа, морају садржавати и методе по којима је вршена детекција.

Члан 11.

(1) Локације узорковања и визуелних прегледа уносе се у Фито-Гис апликацију.

(2) На основу резултата спровођења овог програма, узорковања и извјештаја из лабораторија, овлашћене институције дужне су да израде карту локација узорковања и карту локација са позитивним узорцима користећи Фито-Гис апликацију.

(3) Карте из става 2. овог члана и списак GPS локација у XY координатном систему овлашћене институције достављају Министарству у електронском облику.

Члан 12.

(1) Рок за узимање узорак из регистрованих расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава и окућница, те достављање узорак овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа је 1. децембар 2021. године.

(2) Коначни извјештај о спроведеном програму и карте из члана 11. став 2. овог програма достављају се Министарству до 10. децембра 2021. године.

(3) Рок за узимање узорак из увоза, достављање узорак овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа, те достављање извјештаја Инспектората је 31. децембар 2021. године.

(4) Сви вршиоци овог програма благовремено извјештавају Министарство о посебним догађајима током његовог спровођења, а посебно о свим случајевима откривања штетног организма који је предмет посебног надзора.

Члан 13.

Укупни резултати овог програма воде се и достављају Министарству на образцима 1, 2. и 3, који се налазе у Прилогу 5. овог програма и чине његов саставни дио.

Члан 14.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2021. години – право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 15.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном гласнику Републике Српске”.

Број: 12.03.3-330-1280/21
24. маја 2021. године
Бањалука

Министар,
Др Борис Пашалић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Билке домаћини карантинског штетног организма
Phytophthora ramorum

- *Rhododendron* spp.,
- *Viburnum* spp.,
- *Kalmia* spp.,
- *Larix* spp.,
- *Lithocarpus densiflorus*,
- *Quercus agrifolia*,
- *Camellia* spp.,
- *Pieris* spp.,
- *Syringa* spp. и др.

ПРИЛОГ 2.

ТОК ВИЗУЕЛНОГ ПРЕГЛЕДА И НАЧИН УЗОРКОВАЊА

1.1. Ток визуелног прегледа

Визуелни прегледи спроводе се на мјесту или у близини мјеста производње и на мјестима уласка попиљки, и то током периода вегетације. Приликом визуелног прегледа потребно је обратити пажњу на следеће симптоме:

- на захваћеним дијеловима стабла, посебно у приземним дијеловима, долази до развоја улегнутих, воденастих и некротичних дисколорација унутрашњег ткива коре, што често може бити замјешено с нормалним оксидативним црвенилом флоема ткива, али је у случају заразе с *P. ramorum* некротични дио оивичен тамним зонама. Јасна зона између здравог и некротичног ткива посебно је изражена код младих или тањих стабала, а као додатни симптом на зараженим биљкама долази до увијања листова, али и не до дефолијације прије времена, те на крају до изумирања заражених биљака;

- на захваћеним границима долази до појаве браон или црних улегнутих пјега. Код *Rhododendron* spp. првобитни симптоми

јављају се на врховима границима, а развојем обољења шире се ка основи. Појава рак-рана на границима или стаблу резултира и у увијању листова, који остају причвршћени за границе. Испод коре уочава се дисколорација камбијалног ткива. Главни карактеристични симптом на листовима је појава црне боје петелки листова, која се шири ка бази листа. Симптоми се могу ширити и дуж главног нерва. Код других врста биљака домаћина не могу се појавити сви наведени описани симптоми, али један од симптома на листовима је појава разбацаних браон до тамнобраон пјега. Ове пјеге обично се налазе на врховима листа, али се могу појавити и на другим мјестима. Развојем обољења цијела површина листа може попримити браон до црну боју, те као резултат инфекције с *P. ramorum* пријевремено опасти.

1.2. Узорковање за лабораторијско тестирање

- Узимање узорака за лабораторијско тестирање треба вршити истовремено са визуелним прегледима, у периоду вегетације.

- У случају уочених улегнутих, воденастих и некротичних дисколорација и/или рак-рана, на дрвенастом дијелу одвојити дио флоема и ксилема за лабораторијско узорковање.

- Код изданака или границима наћи дефинисан прелаз између здравог и болесног ткива. Дужина узоркованог изданка или границима треба бити дужине 15 cm и да обухвата око 7,5 cm здравог ткива које се налази испод зараженог ткива.

- У случају уочених карактеристичних симптома на листовима извршити узорковање 4–6 листова.

- Узорке спаковати у пластичну врећицу с малим комадом влажног убруса или тупфера да би се спријечило исушивање и обилежити на одговарајући начин.

- Узорци се до анализе могу складиштити у фрижидеру (4 °C до 10 °C) до неколико седмица уколико је неопходно.

- Приликом узорковања потребно је испратити принципе добре праксе за узорковање биља и биљних дијелова за лабораторијско тестирање (нпр. евиденција података о узроку на лицу мјеста узорковања, коришћење одговарајућег прибора и материјала за узорковање, дезинфекција прибора и алата итд.).

ПРИЛОГ 3.

ЗАПИСНИК

ЗА ПОСЕБАН НАДЗОР НАД ПРИСУСТВОМ *Phytophthora ramorum*

(Подаци о узорцима узетим за лабораторијску анализу из производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина на којима се узгајају или расту билке домаћини)

Број: бр. регије – бр. службе – ваш број, година

Нпр.: 01-01a-III-10/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.../2021.

Датум: _____

Шифра узорка: _____

Подаци о произвођачу

Назив	
Адреса	
Телефон	
Број пољопривредног газдинства	

Подаци о биљној врсти

Подручје	
Општина	
Катастарска општина	
Потес	
Прегледана површина	
Поријекло биљног материјала	
GPS координате	
Врста биљке домаћина	
Сорта	
Дијелови биљке који се узоркују	

Примједбе: _____

Одговорно лице
произвођач / власник биља

Овлашћено лице
за преглед

ПРИЛОГ 4.

Табела 1. Број визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum* у Републици Српској из регистрованих расадника.

Мјесто надзора	Билке домаћини
Република Српска	15

Табела 2. Број визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum* у Републици Српској из производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина на којима се узгајају билке домаћини

Подручје	Билке домаћини	Билке домаћини с производних засада, пољопривредних газдинстава и окућница	Билке домаћини с јавних површина	Укупно
Република Српска		40	2	42

Табела 3. Број службених узорака за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum* биљака из увоза које врши Инспекторат на граничним прелазима

Узорци	Број узорака
Увезене пошिल्ке биљака домаћина	5

ПРИЛОГ 5.

Образац 1. Резултати Програма посебног надзора над присуством *Phytophthora ramorum* – проузроковача изненадног угинућа и сушења дрвенастих биљака на подручју Републике Српске у 2021. години (овлашћене институције)

Редни број	Произвођач/властник	Регија	Општина	Врста	Мјеста узорковања / површина узорковања (ha)	Датум прегледа / узорковања	Лице које је узорковало	ХУ координате	Број записа	Број извјештаја	Резултат

Образац 2. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством *Phytophthora ramorum* – проузроковача изненадног угинућа и сушења дрвенастих биљака на подручју Републике Српске у 2021. години

Мјесто надзора	Производни засади, пољопривредна газдинства, окућнице и јавне површине	Регистровани расадници	Увоз	Укупно
Број узорака				
Број узорака за лабораторијску анализу				
Број позитивних узорака				
Број негативних узорака				

Након завршетка Програма посебног надзора, попуњене табеле у електронској форми потребно је доставити Министарству на имејл адресу: mps@mps.vladars.net.

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2021. године.

1000

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи (“Службени гласник Републике Српске”, број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРОГРАМ

**ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ
КАРАНТИНСКИХ ШТЕТНИХ ОРГАНИЗАМА *Geosmithia morbid* Kolarik et al. - ПРОУЗРОКОВАЧА РАКА ОРАХА И
ВЕКТОРА *Pityophthorus juglandis* Blackman - ОРАХОВОГ
ПОТКОРЊАКА НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У
2021. ГОДИНИ**

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин

обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Geosmithia morbid* Kolarik et al. - проузроковача рака ораха и вектора *Pityophthorus juglandis* Blackman - ораховог поткорњака на подручју Републике Српске у 2021. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантинских штетних организама *Geosmithia morbid* - проузроковача рака ораха и вектора *Pityophthorus juglandis* - ораховог поткорњака у матичним засадима регистрованих расадника, на пољопривредним газдинствима и окућницама, као и у производним засадима и јавним површинама биљних врста домаћина патогена и вектора који су наведени у листи биљака домаћина карантинских штетних организама *Geosmithia morbid* и *Pityophthorus juglandis* из Прилога 1. овог програма, који чини његов саставни дио.

(2) Биљне врсте домаћини овог патогена у Републици Српској су црни орах (*Juglans nigra*) и орах (*Juglans regia*), који су наведени у Прилогу 1. овог програма.